

Social- og Integrationsministeriet
dho@sm.dk

STRANDGADE 56
DK-1401 KØBENHAVN K
TEL. +45 32 69 88 88
FAX +45 32 69 88 00
CENTER@HUMANRIGHTS.DK
WWW.MENNESKERET.DK
WWW.HUMANRIGHTS.DK

DATO 23. januar 2012
J.NR. 540.10-
26599/maf

Høring om forslag til lov om ændring af lov om social service (Styrkelse af indsatsen over for familier med børn og unge, der har behov for særlig støtte)

Ved e-mail af 2. januar 2012 har Social- og Integrationsministeriet anmodet om at modtage Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til forslag til lov om ændring af lov om social service (Styrkelse af indsatsen over for familier med børn og unge, der har behov for særlig støtte).

1. Lovforslagets indhold

Lovforslaget har blandt andet til formål at tydeliggøre kommunernes adgang til at videregive oplysninger til den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation (VISO) i sager om særlig støtte til børn og unge ved at indføre lovhjemmel i lov om social service § 13, stk. 4 og 5, svarende til persondatalovens §§ 7 og 8.

Med lovforslaget skabes desuden lovhjemmel til, at en kommunalbestyrelse som led i børnefaglige undersøgelser kan give kommunen adgang til boliger mod behørig legitimation men uden retskendelse. Det er et krav, at adgangen anses for nødvendig for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling, og det forudsættes desuden, at forældrene har modarbejdet, at en vurdering gennemføres med andre mere lempelige foranstaltninger. Der er i dag ikke hjemmel i lov om social service til, at kommunen som led i en børnefaglig undersøgelse efter § 50 kan få adgang til forældremyndighedsindehaverens bolig.

Endelig vedrører lovforslaget en udvidelse af SSD-samarbejdet som led i den forebyggende indsats, øget efterværn til unge anbragt uden for hjemmet, indførelsen af

fremtidsplaner, øgede mellemkommunale underretninger og underretningspligt til grønlandske kommuner.

Instituttet har af ressourcemæssige årsager ikke haft mulighed for at foretage en fuldstændig gennemgang af lovforslaget, men prioriteret at fokusere på lovforslagets udvidelse af adgangen til hjemmet som led i børnefaglige undersøgelser.

2. Den menneskeretlige beskyttelse

Artikel 3 i FN's Børnekonvention fastslår, at barnets bedste interesse skal komme i første række i alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer. Børnekonventionens artikel 36 pålægger desuden medlemsstaterne, at beskytte børn mod alle andre former for udnyttelse, der på nogen måde kan skade barnet, og ifølge artikel 34 skal børn særligt beskyttes mod alle former for seksuel udnyttelse og seksuel misbrug. Endelig følger det af børnekonventionens artikel 27, at ethvert barn har ret til den levestandard, der kræves for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sociale udvikling.

Som det også fremgår af lovforslaget, følger det af grundlovens § 72 om boligens ukrænkelighed, at husundersøgelser som hovedregel kræver indhentelse af en retskendelse, medmindre dette krav fraviges ved lov.

Den Europæiske Menneskerettighedskonventions (EMRK) artikel 8 beskytter privatlivets fred. Indgreb i privatlivets fred skal ifølge artikel 8 (2) have hjemmel i national ret, forfølge et legitimt formål og være nødvendigt i et demokratisk samfund. Ved vurderingen af om indgreb i privatlivets fred er nødvendigt i et demokratisk samfund lægger Den Europæiske menneskerettighedsdomstol (EMD) vægt på, om de grunde, som ligger til grund for et indgreb er tilstrækkelige og relevante, samt om indgrebet er proportionalt i forhold til formålet.

EMD's afgørelser *Camenzin mod Schweiz* af 16. december 1997 (sags nr. 21353/93), *Cremieux mod Frankrig* af 25. februar 1993 (sags nr. 11471/85) og *Buck mod Tyskland* af 28. april 2005 (sags nr. 41604/98) vedrører ransagninger. Her udtalte domstolen, at der ved vurderingen af proportionalitet lægges stor vægt på, om de relevante retsregler og praksis indeholder tilstrækkelige og effektive retssikkerhedsgarantier til beskyttelse af individet mod misbrug. Retskendelser er ikke et absolut krav ved indgreb i privatlivets fred, men retskendelser betragtes af domstolen for at være en grundlæggende

retssikkerhedsgaranti. Domstolen foretager altid en individuel vurdering af et indgrebs karakter og formål.

Privatlivets fred og boligens ukrænkelighed er i øvrigt beskyttet i en række andre internationale og regionale konventioner, herunder FN's Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder artikel 17 og EU's Charter om Grundlæggende Rettigheder artikel 7. I det efterfølgende vil der udelukkende henvises til EMRK, da omfanget af den relevante beskyttelse i de nævnte konventioner i hovedtræk er sammenfaldende.

3. Instituttets bemærkninger

Lovforslagets udvidelse af kommunens adgang til forældremyndighedsindehaverens hjem i forbindelse med en børnefaglig undersøgelse efter lov om social service § 50, vil udgøre indgreb i EMRK artikel 8 om privatlivets fred. Lovforslaget indeholder en klar lovhjemmel til at foretage indgrebet, og hensynet til barnets bedste interesse er et legitimt formål i overensstemmelse med EMRK artikel 8 (2).

Ved vurderingen af om indgrebet er nødvendigt i et demokratisk samfund vil der være to modstridende interesser; hensynet til privatlivets fred og hensynet til at sikre barnets bedste interesse.

Som det fremgår af lovforslaget er hensynet til barnets bedste interesse særdeles tungtvejende. Der har været en række konkrete sager, hvor børn er vokset op under bekymrende forhold, og hvor kommunens adgang til hjemmet ville kunne have medført, at der var iværksat relevant støtte eller foretaget anbringelse uden for hjemmet på et langt tidligere tidspunkt. På denne baggrund kan det således anføres, at der umiddelbart kan være et behov for at give kommunen mulighed for at besigtige forældremyndighedsindehaverens hjem i forbindelse med en børnefaglig undersøgelse.

Kommunens adgang til forældremyndighedsindehaverens hjem er mindre indgribende end for eksempel en ransagning foretaget af politiet, da kommunens adgang til hjemmet alene kan være af kortere varighed og skal anvendes til at påse forholdene i hjemmet og tale med barnet eller den unge. Kommunen kan få adgang til opholdsrum mv. i hjemmet, men kan ikke efterse private gemmer.

Selvom indgrebet er mindre indgribende end en ransagning vil det stadig være nødvendigt at vurdere, om lovforslaget indeholder tilstrækkelige retssikkerhedsgarantier mod misbrug. For eksempel forudsætter kommunalbestyrelsen beslutning om at give

adgang, at der i forvejen er truffet afgørelse om gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse efter lov om social service § 50. Desuden skal adgang til hjemmet anses for nødvendig for at kunne vurdere sagen, da det ikke har været muligt for kommunen at tilvejebringe de oplysninger, som ønskes tilvejebragt ved adgangen til hjemmet, på anden vis, og da at forældrene direkte har modarbejdet dette. Endelig er det en forudsætning, at kommunalbestyrelsen har en begrundet mistanke om, at der er forhold i hjemmet, som indebærer åbenbar risiko for alvorlig skade af en vis karakter på barnet eller den unge.

Lovforslaget fritager kommunen fra at skulle indhente en retskendelse, men der er ikke i lovforslaget redegjort nærmere for, hvilke hensyn som gør det nødvendigt at fravige kravet om retskendelse i grundlovens § 72. Da kravet om en retskendelse af EMD betragtes som en væsentlig retssikkerhedsgaranti, bør fravigelsen af kravet om en retskendelse efter instituttets opfattelse nærmere begrundes. En begrundelse kan for eksempel være indhentelse af en retskendelse vil medføre en forsinkelse, hvorved formålet med at foretage en husundersøgelse kan forspildes.

- Instituttet anbefaler på den baggrund, at der i lovforslaget gives en nærmere redegørelse for behovet for at fravige kravet om en retskendelse.

Der henvises til j.nr. 2011-7514

Med venlig hilsen

Martin Futtrup